

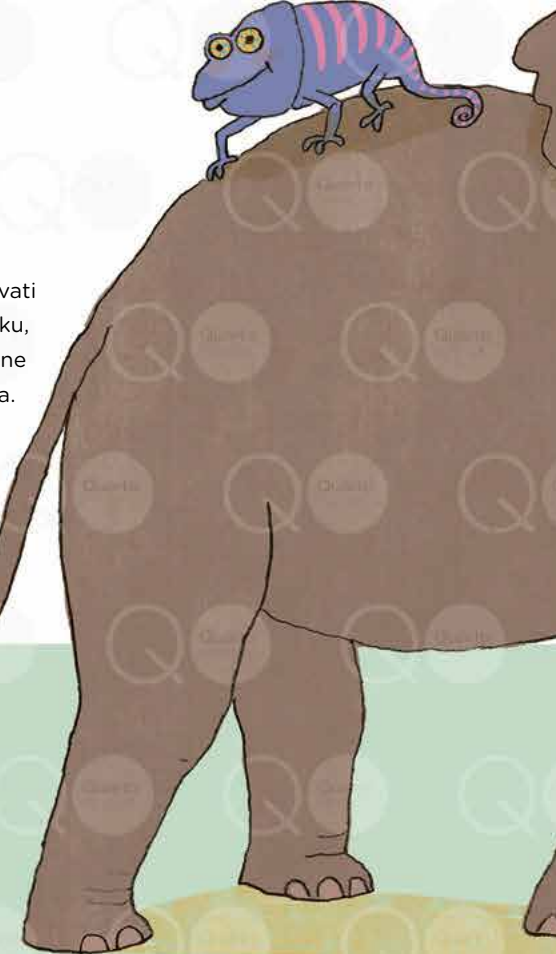

Naziv originala: The Animal Awards
First Published in 2019 by Frances Lincoln Children's Books,
an imprint of The Quarto Group
Copyright © 2019 Quarto Publishing plc
Text © 2019 Martin Jenkins
Illustrations © 2019 Tor Freeman
Prava za srpsko izdanje © 2020 Vulkan izdavaštvo

Izdavač: Vulkan izdavaštvo, Beograd
Suizdavač: Ružno pače, Novi Sad
Za izdavača: Miroslav Josipović, Nenad Atanasković i Saša Petković
Urednik: Branka Josipović Krivokuća
Tekst: Martin Dženkins
Prevod sa engleskog jezika: Branislava Maoduš
Stručna redakтура: dr Milica Markelić
Lektura: Igor Stanojević
Korektura: Nevena Lukinić
Ilustracije: Tor Friman
Štampano u Kini
Tiraž: 3.000

ISBN: 978-86-10-03220-8
COBISS.SR-ID 283503628

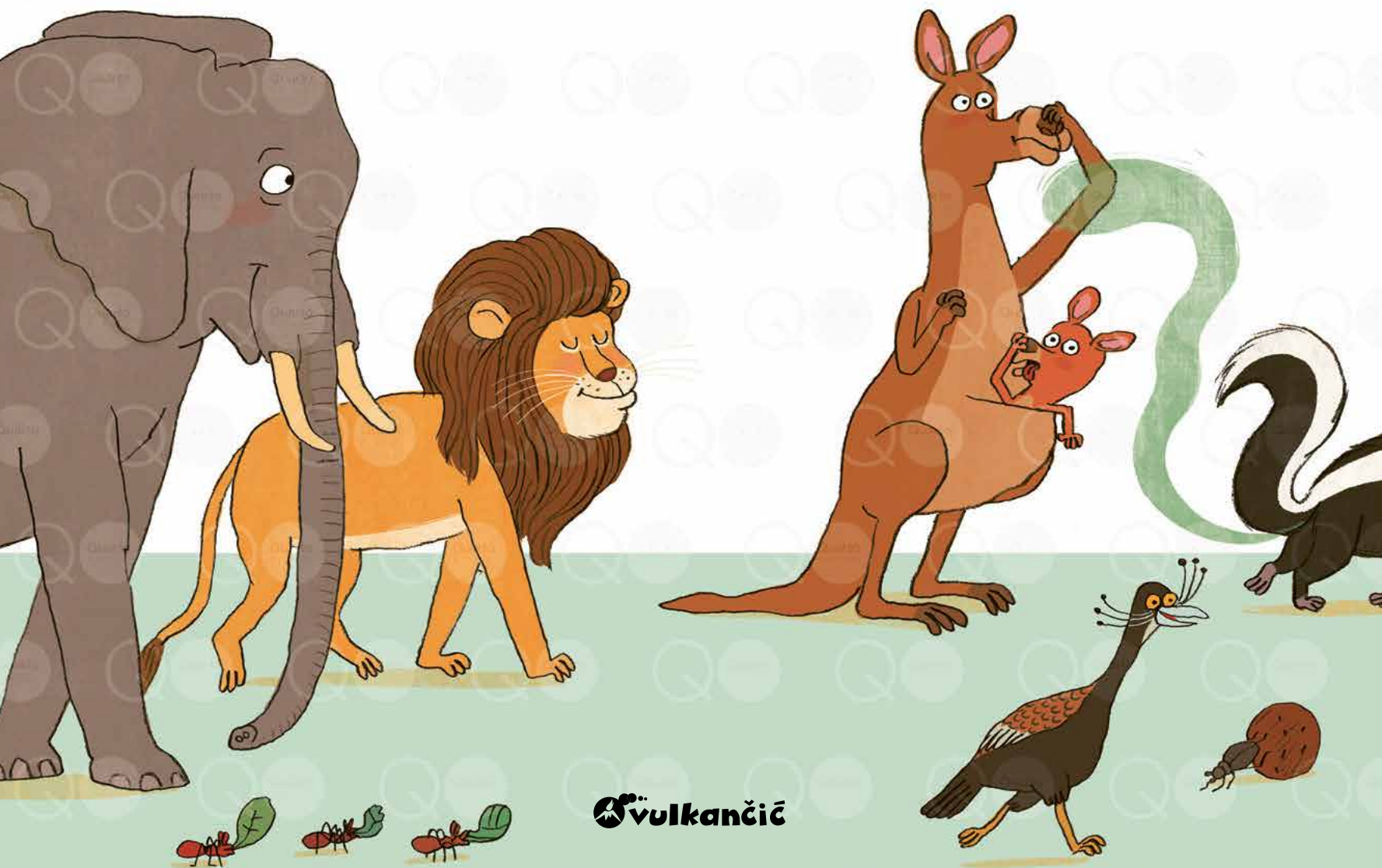
Sva prava su zadržana. Nijedan deo ove knjige ne sme se čuvati, umnožavati ili na bilo koji način distribuirati, bilo u elektronskom ili mehaničkom obliku, uključujući i fotokopiranje, snimanje i sve ostale sisteme čuvanja i razmene podataka, bez prethodnog pisanog dopuštenja od strane vlasnika prava.

IZUZETNE ŽIVOTINJE

Napisao Martin Dženkins

Ilustrovala Tor Friman

DOBRO DOŠLI U SVET IZUZETNIH ŽIVOTINJA!

Uđite, uđite! Ceremonija dodele medalja samo što nije počela! Spremite se da ostanete zadivljeni. Ovde smo da proslavimo najbolje od najboljih u životinjskom carstvu i istaknemo najveća postignuća i jedinstvene kvalitete posebnih vrsta. Između ostalih, dodeljivaćemo nagrade najbržima, najdugovečnijima, najsnažnijima, najsmrdljivijima, najvišima i najdužima. Imamo i neke zaista neobične dobitnike, ali i prilično strašne. Imaćete čast, dok budemo prolazili kroz uži izbor, da upoznate naše uvažene goste, od opasnih žaba, preko organizovanih armija mrava, do paukova koji su osmislili svakakve opasne i divljenja vredne načine da uhvate plen.

Zaista je bilo teško odabrati pobednike, ali se nadamo da ćete se složiti sa nama i uživati u ovoj našoj zverskoj paradi šampiona.

A sada, molimo za aplauz!
Dodela nagrada za životinje
samo što nije počela!

Kandidati za nagrade su:

8

Termiti graditelji

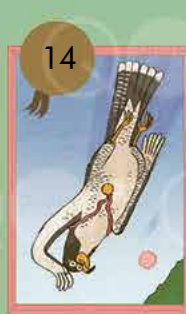
10

Velika droplja

12

Šimpanza

14

Sivi soko

16

Udičarka

18

Carški pingvin
Divovska pacifička hobotnica
Albatros lualica
Afrički slon

20

Kišna glista

22

Mrav sekač

24

Kivjeov kljunasti kit

26

Lav

28

Kameleon

30

Arktička čigra
Evropska jegulja
Plavi kit
Irvan

32

Slepi miš

34

Tvor

36

Tigar

38

Električna jegulja

40

Džinovska panda

42

Medonosna pčela
Golo slepo kuče
Sivi vuk
Riba klovn
Morska sasa

44

Dabar

46

Pauk

48

Kengur

50

Žirafa

52

Otrovna žaba

54

Ptica lira
Rak pucavac
Detlić
Portorikanska koki žaba

56

Gepard

58

Balegar

60

Lešinar

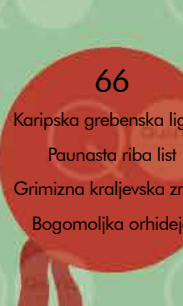
62

Kornjača

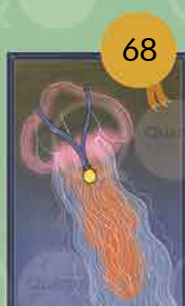
64

Noj

66

Karipska grebenska lignja
Paunasta riba list
Grimizna kraljevska zmija
Bogomoljka orhideja

68

Meduza lavlja griva

70

Aksolotl

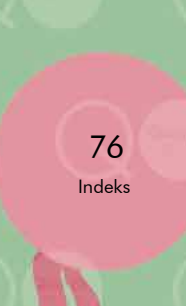
72

Džinovska školjka

74

Polarni medved

76
Indeks

TERMITI GRADITELJI

Klasa: insekti | **Stanište:** tropske oblasti širom sveta | **Životni vek:** više od 30 godina u slučaju kraljica, dok radnici žive mnogo kraće | **Ishrana:** odumrli biljni materijal i gljivice

Termiti ne izgledaju naročito impresivno – većina je kraća od jednog centimetra – ali, čoveče, kako samo umeju da grade!

Termiti grade neke od najimpresivnijih prirodnih građevina, koje se zovu termitnjaci (humke ili gnezda termita). Neki mogu da budu visoki i preko 10 metara.

Termiti su, kao i mravi i medonosne pčele, društveni insekti. Žive u velikim kolonijama sa kraljicom, kraljem i hordama vojnika, čiji je posao da brane koloniju od napadača. Postoje i radnici, koji rade sve ostalo, to jest nalaze hranu i vodu, kopaju tunele i grade i popravljaju termitnjak.

Termitnjaci mogu da budu različitih oblika i veličina. Međutim, termiti uvek žive u gnezdimu u zemlji ispod njih. Nije jasno zašto grade visoke humke, ali neki naučnici veruju da je to dovitljiv način da se omogući nesmetano cirkulisanje vazduha. Tokom dana se spoljašnjost termitnjaka zagreva i širi, što gura svež vazduh u gnezdo ispod njega. Noću se spoljašnjost termitnjaka hladi i skuplja, što primorava ustajali vazduh da izađe napolje kroz sićušne otvore sa bočnih strana termitnjaka.

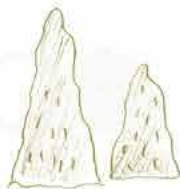
NAGRADA ZA
NEVEROVATNU
ARHITEKTURU

Termiti grade visoke termitnjake koristeći prirodne materijale, kao što su zemlja i sažvakano drvo, a sve pomešano s njihovom pljuvačkom.

NAGRADA ZA NEVEROVATNU ARHITEKTURU DODELJUJE SE TERMITIMA GRADITELJIMA

Termitnjaci su sagrađeni da dugo traju. Neki termitnjaci u Brazilu stari su više od 3.500 godina.

Termiti su veoma vešti. Najmanje jedna vrsta termita proizvodi hemikalije koje stavljamo u kuglice protiv moljaca. Termiti ove hemikalije koriste za odbranu od uljeza.

Oni misle na sve. U jedno veliko gnezdo može da se smesti nekoliko miliona termita.

Veoma su domišljati. Naučnici i dalje ne razumeju u celosti kako se termiti organizuju za izgradnju tako složene građevine.

VELIKA DROPLJA

Klasa: ptice | **Stanište:** Evropa i Afrika | **Životni vek:** 10 godina | **Ishrana:** glodari, insekti i gušteri

Mnogi od najspektakularnijih razmetljivaca su ptice, ali nijedna nije ravna mužjaku velike droplje, koji se razmeće samo iz jednog razloga: da privuče pažnju partnerki.

Kao i kod većine razmetljivih životinja, mužjaci su najveći gizdavci. Oni u suštini potencijalnim partnerkama koje su u blizini govore: „Pogledaj me! Ja sam najbolji! Najzdraviji! U najboljoj formi! Odaberi mene!”

Droplje su krupne ptice – visoke do jednog metra i teške do 21 kilograma – zbog čega su jedne od najtežih ptica letačica koje danas žive. U proleće, na početku sezone parenja, perje mužjaka poprima jarke boje, a na vratu mu izrasta par velikih, belih perjanih zulufa. Kada se šepuri, mužjak na vratu nadima strukturu nalik na balon, koja se zove grlena kesa, zabacuje rep na leđa i širi perje krila. On ili stoji mirno dok ovo radi, ili se polako kreće lupkajući nogama.

Mušjaci droplje zbog ovoga izgledaju kao džinovske pufne – dramatično i smešno u isti mah – ali oni baš na taj način omogućavaju ženka da odluče koji im se mužjak najviše dopada. Ženke se zatim pare s njima u nadi da će mladunci naslediti snagu i fizičku spremnost odabranog mužjaka.

NAGRADA ZA
FENOMENALNO
ŠEPURENJE

Velike droplje imaju dugačko perje blizu kljuna, zbog čega izgledaju kao da su brkate. Ono im pomaže da izgledaju raskošno i impozantno.

NAGRADA ZA FENOMENALNO ŠEPURENJE DODELJUJE SE VELIKOJ DROPLJI

Mušjaci velike droplje su mnogo krupniji od ženki.

Možda izgledaju impresivno, ali su loši očevi. Ne igraju nikakvu ulogu u izleganju jaja i podizanju mladih.

Mušjaci velike droplje bore se međusobno da vide ko je najjači u grupi.

Perjani brkovi se kod mužjaka pojavljuju kada napuni dve godine. Nastavljaju stalno da rastu i punu dužinu dostižu kada mužjak ima šest ili sedam godina.

Mušjaci velike droplje okupljaju se da se šepure na svojim zasebnim malim teritorijama. One se nalaze na otvorenom, da bi ženke mogle da ih vide izdaleka, ali i da bi mušjaci mogli da opaze grabljivce pre nego što im se suviše približe.

I druge droplje imaju veoma upadljiv način šepurenja. Indijska droplja, koja je rasprostranjena u Indiji i Nepal, živi u visokoj travi. Da bi se videli, mušjaci skaču visoko u vazduh, divlje mašu krilima, a zatim ponovo padaju na tlo.

Mušjaci australijske droplje imaju ogromne pernatu vratnu kesu, koje se zovu grlene kesu. Toliko su velike da dodiruju tlo.

Mušjak afričke droplje nadima belo grleno perje, gura glavu unazad i počinje da trči kao da nekuda žuri.

ŠIMPANZA

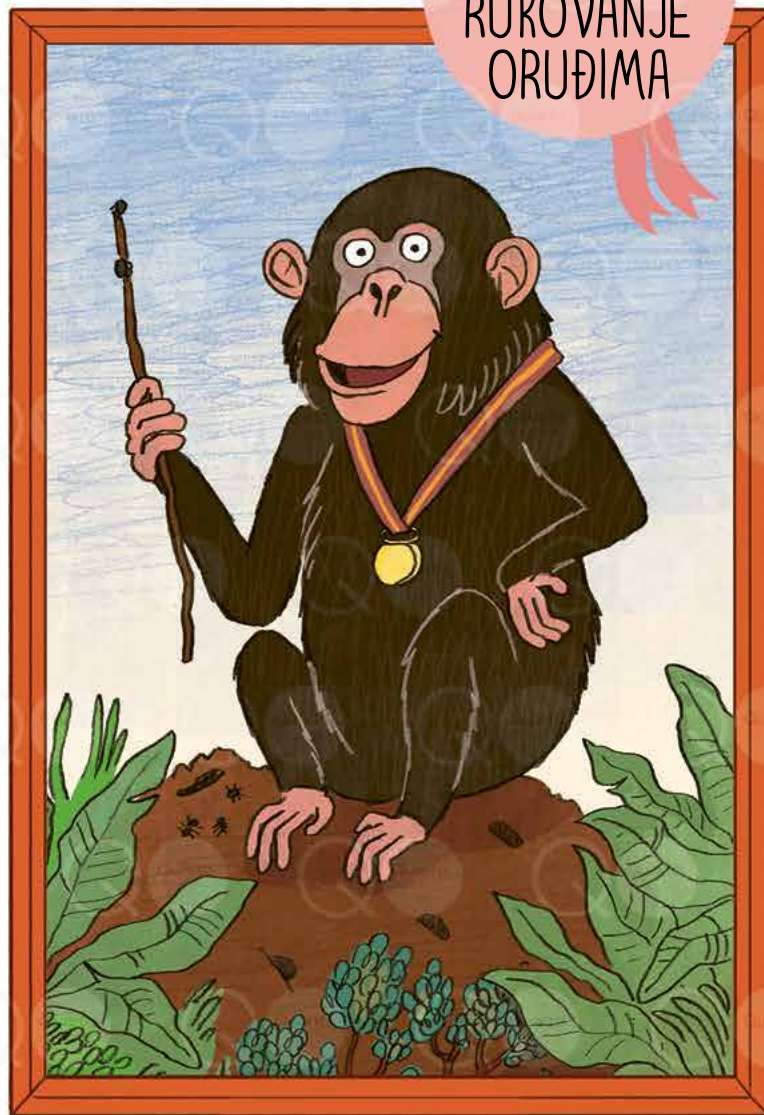
Klasa: sisari | **Stanište:** zapadna i centralna Afrika | **Životni vek:** 35 godina u divljini, 50 godina u zatočeništvu | **Ishrana:** skoro sve, ali uglavnom voće

Dugo se mislilo da samo ljudi koriste oruđa. Međutim, ispostavilo se da su i šimpanze šampioni u upotrebi raznovrsnog oruđa.

Neke životinje koriste jedno oruđe za jednu konkretnu svrhu. Egipatski lešinari, na primer, kljunovima uzimaju kamenje i bacaju ga na nojeva jaja, da tako razbiju čvrstu ljusku. Detlič-zeba nabada na bodlje kaktusa ukusne larve, a morske vidre na stomaku drže pljosnato kamenje kojim otvaraju školjke i morske ježeve. Veoma malo životinja koristi više različitih oruđa u različite svrhe. A šampioni su pametne stare šimpanze.

Vrste oruđa koje koriste razlikuju se među grupama šimpanzi u Africi, ali postoje neka kojima se sve služe. Od izgužvanog lišća prave sunđere za upijanje vode za piće, bacaju projekte, obično kamenje, a ponekad i svoju kaku, uglavnom na suparničke šimpanze. Takođe koriste debela drveća kao bubnjeve, da komuniciraju međusobno. Šimpanze ne samo da koriste oruđa – one ga i prave. Da bi izvukle ukusne termite iz gnezda, prave štapove za pecanje termita, i to tako što sa drveta otkinu tanku granu, oljušte koru, pocepaju je po dužini, zubima je zašilje na jednom kraju, a na drugom iskidaju na vlakna, da naprave četku. Mučan je to posao, ali вреди truda!

NAGRADA ZA
IZVRSNO
RUKOVANJE
ORUĐIMA

Šimpanze koriste nekoliko vrsta oruđa, što gotovo nijedna druga životinja ne čini.

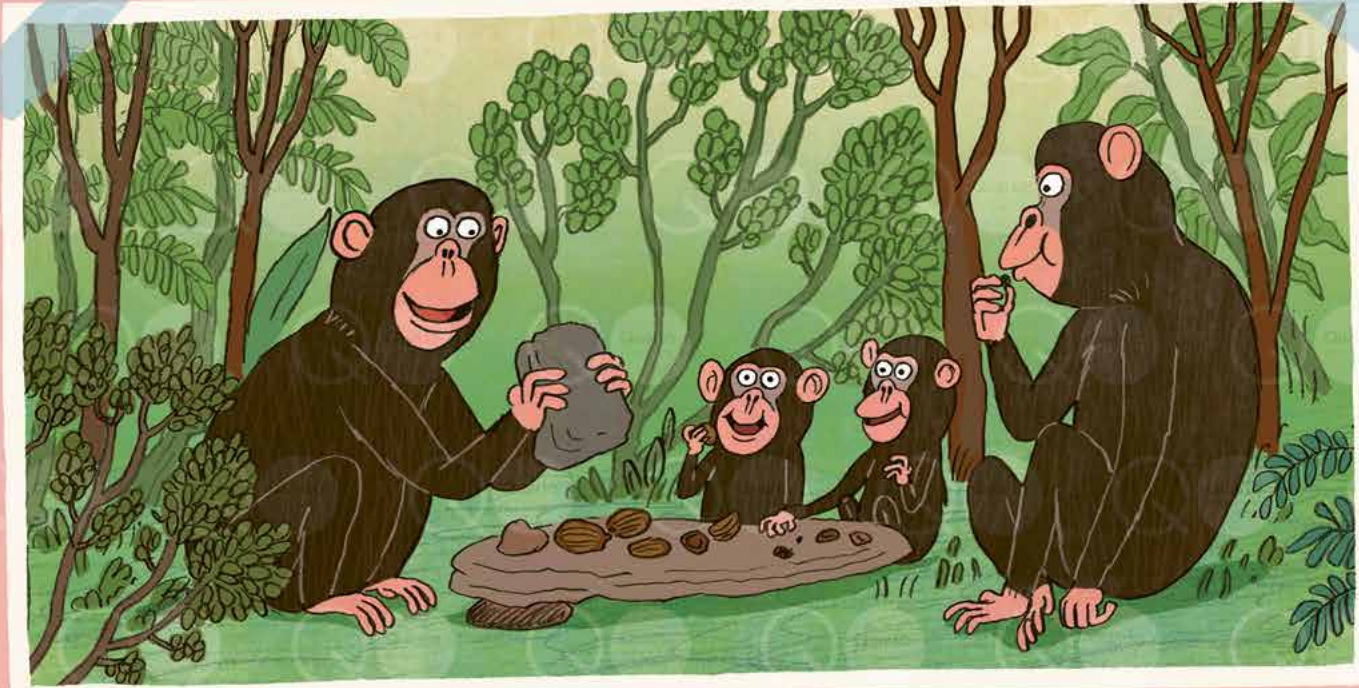
NAGRADA ZA IZVRSNO RUKOVANJE ORUĐIMA DODELJUJE SE ŠIMPANZI

Šimpanze su najbliži živi srodnik ljudi – ne čudi što imamo mnogo zajedničkih osobina, pa i sklonost ka tome da koristimo oruđa.

Šimpanze su lukave. Jedan šimpanza, koji je živeo u zoološkom vrtu, krio je kamenje u gomili sena u svom kavezu kada je mislio da ga niko ne gleda. I držao ga je pri ruci da njime gađa dosadne posetiće.

Neke šimpanze prave čitav komplet oruđa – u Gabonu, u centralnoj Africi, šimpanze koriste pet različitih alatki tačno određenim redosledom da bi izvadile med iz gnezda divljih pčela.

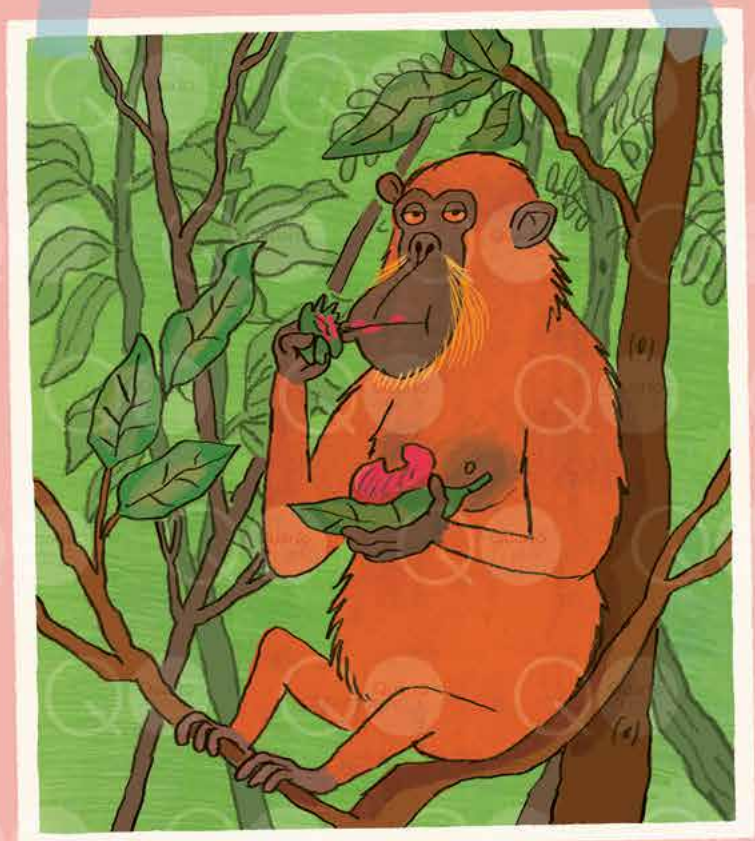

Na nekim mestima šimpanze koriste pljosnato kamenje kao nakovanj i manje kamenje kao čekić, da otvore ukusne ali tvrde palmine orahe. Ako nakovanj postane suviše nestabilan ili neravan, one ga podupru manjim kamenom, da se ne bi pomerao.

Novokaledonijske vrane takođe veoma dovtljivo koriste oruđa. One prave kukice na iverju, borovim iglicama ili papratovim stabljikama i njima iz uskih šupljina izvlače larve.

Orangutani su još jedine životinje pored šimpanzi koje koriste po nekoliko vrsta oruđa u divljini. Tankim granama čeprkaju po šupljinama u drveću i traže hranu. Koriste lišće kao rukavice kada barataju bodljikavim voćem, ili kao salvete da obrišu lepljivi voćni sok s brade.

SIVI SOKO

Klasa: ptice | **Stanište:** žive gotovo svugde osim na Antarktiku i Novom Zelandu |
Životni vek: 15 godina u divljini | **Ishrana:** uglavnom druge ptice

Sivi soko je, bez konkurencije, nosilac titule najbrže životinje.

Ova lepa grabljivica se gotovo u potpunosti hrani drugim pticama, koje lovi u vazduhu. Ona lebdi veoma polako dok traži plen ili osmatra okolinu s neke visoke pozicije. Kada ugleda jato ptica, podiže se visoko iznad njih, a kada proceni da je pravi trenutak, ona savije krila i počne da ponire kljunom nadole, u manevru koji se zove obrušavanje. Odabere jednu pticu u jatu, pruži nogu s oštrim kandžama, nacilja jedno krilo pa se obruši na nju. Direktan udarac smesta ošamućuje ili lišava života žrtvu. Sivi soko zatim usporava i okreće se da uhvati pticu u vazduhu, a onda odleti da je negde očerupa i pojede na miru.

Sivi soko može da leti neverovatnom brzinom u poniranju – većom od 320 km/č – a verovatno može da se kreće i mnogo brže. Naučnici su proračunali da bi mogli da dosegnu gotovo dvostruko veću brzinu na većim visinama, gde je vazduh ređi, ali to još niko nije izmerio. Prednost obrušavanja je element iznenađenja, a velika brzina poniranja pomaže sokolu da lakše manevriše. Čak i da plen primeti da mu se soko približava, malo je verovatno da će uspeti da mu umakne!

Sivi soko postiže neverovatnu brzinu zahvaljujući gravitaciji.

NAGRADA ZA REKORDNU BRZINU LETENJA DODELJUJE SE SIVOM SOKOLU

Imaju providan treći kapak, koji im štiti oči od prašine i sitnih čestica kada poniru.

Brzina je sivog sokola pretvorila u veoma moćnu pticu – zato je on najrasprostranjenija grabljivica.

Ženke sivog sokola su mnogo krupnije od mužjaka, ali su oboje podjednako brzi.

Mladi sivog sokola provode dosta vremena vežbajući obrušavanje – to je verovatno veoma stresno za okolne čvorke i golubove.

